

Na Olšanských hřbitovech probíhá revitalizace památek a veřejného prostoru

07.04.2015

Dlouhou dobu byly Olšanské hřbitovy v minulosti ve stínu Vyšehradského hřbitova, kde jsou pohřbeny nejvýznamnější postavy českých dějin. V minulosti, hlavně v 70. a 80. letech pohřebiště nekontrolovatelně chátralo, zejména nejstarší část. Ta by měla projít v následujících letech důkladnou revitalizací.

„Dosud platilo, že neznámější nekropolí Prahy je Vyšehradský hřbitov a o Olšanech se příliš nemluvilo. Přitom Olšanské hřbitovy mají možná větší historickou hodnotu. Jsou zde nejen původní náhrobky, o nichž by se dalo říct, že to jsou taková miniaturní architektonická díla, ale dalo by se zde napočítat daleko více pohřbených osobností než na Vyšehradě,“ uvedl Martin Červený, ředitel Správy pražských hřbitovů.

Počátky Olšanských hřbitovů spadají až do roku 1679, kdy v blízkosti osady Olšany začal postupně vznikat morový hřbitov. Původní území se postupně rozrůstalo do rozsáhlého pohřebiště o 12 hřbitovech, jehož součástí je i turisticky vyhledávaný Nový židovský hřbitov. Nachází se zde pohřebiště padlých českých legionářů a rudoarmějců 1. světové války, obětí bitvy u Drážďan z roku 1813, Pražského povstání, vojáků ze zemí Commonwealthu, Rudé armády. Jedna část hřbitovů je vyhrazena i pro pravoslavné, včetně Chrámu Zesnutí přesvaté Bohorodice. Údajně je na 50 hektarech pohřbeno na 2 miliony Pražanů. Mnozí patří k významným buditelům národa (K. H. Borovský, V. M. Kramerius, K. J. Erben), svoje chátrající hrobky tu ale zanechaly i odsunutí pražští Němci, kteří kdysi patřili k nejbohatší vrstvě obyvatel. Právě místa jejich posledního odpočinku patří nyní k vyhledávaným objektům, kam se vydávají turisté obdivovat unikátní architekturu, na které se podepsal zub času. Takovou stavbou je např. rozpadající se hrobka při stěně 2. hřbitova, které stačí málo, aby se z ní stalo beztvaré rumišťe, přitom se jí v současné chvíli nedá upřít punc romantické patiny.

„Lidé si ji velice často fotí a na internetu ji naleznete v mnoha podobách. Na druhou stranu hrozí, že se hrobka zcela rozpadne, proto záměrem je ji opravit. Vždyť ta patina přijde po letech znova,“ vysvětlil Martin Červený.

Zaplevelená místa ukrývají doslova architektonické skvosty.

Nalezneme tu díla autorů Václava Prachnera, Františka Xavera Lederera, bratrů Emanuela a Josefa Maxových. Nejvyhledávanější památkami jsou např. novogotická hrobka F. V. Pštrosse, Zenklova hrobka z roku 1799 nebo Lannova hrobka, na jejíž výzdobě se podíleli sochaři Josef Václav Myslbek, Ludvík Šimek a malíř František Sequens.

Na podobě pohřebiště se ale negativně podepsala éra komunismu, kdy se totalitním představitelům nelíbily náboženské symboly, plastiky andělů nebo „továrnické“ tituly na náhrobcích. Nejstarší část hřbitova chátrala, leckde vznikla i černá skládka. Na Olšanských hřbitovech aktuálně probíhá po mnoha desetiletích dlouhodobá revitalizace památek i veřejného prostoru, která chce napravit chyby z minulosti.

Už v roce 2006 vznikla díky iniciativě pátera Miloše Szabo Naučná stezka, která upozorňovala na hroby významných osobností – Správa pražských hřbitovů nyní technicky pomáhá s opravami panelů, které časem chátrají, nebo se staly oběťmi vandalů. U vchodů do hřbitova jsou také instalovány informační panely, kde se návštěvník může dozvědět o dalších pohřbených, jako jsou Jan Palach, Rudolf Hrušínský nebo Filip Topol. Aktuálně se instaluje kamerový systém, který by pomohl zabezpečit obrovské území pohřebiště, jež se potýká s vandalismem a krádežemi, ať už osobních věcí, anebo cenné výzdoby hrobů.

Výrazné proměny by se měly Olšanské hřbitovy dočkat i letos. *„Požádali jsme o dotaci z programu Praha – Konkurenceschopnost, v rámci níž plánujeme zrevitalizovat veřejný prostor 2. a 5. hřbitova. Též bychom chtěli vybudovat informační centrum v blízkosti stanice metra Jana Želivského, kde by se lidé mohli více dozvědět o historii místa nebo o poloze hrobu, který chtějí navštívit,“* říká Martin Červený.

Správa pražských hřbitovů úzce spolupracuje s Institutem plánování a rozvoje (IPR), který již před časem připravil Manuál tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy. Podle architekta Filipa Ditricha z IPR Praha jsou Olšanské hřbitovy významnou součástí celoměstského systému zeleně. Péče o zeleň je podle Martina Červeného další z priorit, která je pro Olšanské hřbitovy v budoucnu klíčová.

Novou podobu by mohla v budoucnu získat i severní hrana Olšanských hřbitovů. Městská část Praha 3 usiluje o převod pozemků v této lokalitě od Magistrátu hl. m. Prahy a plánuje zadat variantní strategické architektonické studie, která by umožnila vybudovat podél ulice Olšanské rekreační promenádu včetně nových vstupů nebo její napojení až k parku Parukářka. Nová podoba by naplňovala představu, jak zkultivovat veřejný prostor obrovské dopravní tepny a zároveň vytvořit infrastrukturu pro pěší a cyklisty.

Rozhovor

„Na rakvičky se šlehačkou uprostřed hřbitova nikdo nikoho nezval,“ říká Martin Červený

Ve své funkci ředitele Správy pražských hřbitovů je Martin Červený od roku 2009. Od té doby se dá říct, že revitalizace Olšanských hřbitovů se stala prioritou celopražského významu.

Před nedávnem média informovala o tom, že uprostřed hřbitova by měla vzniknout kavárna a informační centrum. Co je na tom pravdy?

Tak to není. Bulvarizací některých médií, která psala, že Praha bude lákat kávou a rakvičkami na hřbitov, vzniknul názor, že hodláme stavět restauraci uprostřed hřbitovů. Na rakvičky se šlehačkou uprostřed hřbitova nikdo nikoho nezval. V záměru se počítá s tím, že se nově zrekonstruuji chátrající toalety před hřbitovem u stanice metra Jana Želivského a vznikne informační centrum. Objekt se nachází na jedné z nejméně navštěvovaných křižovatek – je tu zmiňované metro, turisté navštěvují Nový židovský hřbitov, nachází se zde také Nová obřadní síň, kde se shromažďují pozůstalí. Současná podoba celého prostoru u vstupu je žalostná. Co se týká té kávy, mohly by tam být malé stolky s židličkami, kde by si každý z automatu mohl případně koupit kafe.

Jaké služby by infocentrum poskytovalo?

Hřbitov je obrovský a stává se, že některý návštěvník, který přijede jednou za rok na Olšany, zapomene, kde se nachází hrob, který chce navštívit. Infocentrum by mu mohlo v tomhle směru poradit, šlo by tu zakoupit i literaturu o hřbitovech, plánek s vyznačením významných hrobů.

Co čeká Olšanské hřbitovy v blízké budoucnosti?

Předložili jsme projekt do operačního programu EU Praha – Konkurenceschopnost, který uspěl a byl ze všech předložených projektů hodnocen nejlépe. V letošním roce by se měly zrevitalizovat hřbitovy 2 a 5 – konkrétně chceme rozšířit rozptylovou louku, opravit cesty a rozpadlé hrobky. Rádi bychom upozornili na významná architektonická díla, která jsou na Olšanech. Proto si necháme vyrobit aplikace pro mobilní telefony a tablety, jež by navigovaly ke konkrétní památce – jinde ve světě je to oblíbenější forma komunikace než běžní papíroví průvodci. Při té příležitosti chceme žádat Prahu 3 o partnerství, která by nám pomohla při udílení žádosti. Žadatel bude mít větší morální podporu a větší šanci, že projekt bude schválený.

Jak fungují podobně velká pohřebiště v jiných velkých evropských městech?

Jiné hřbitovy ve světě běžně fungují jako paměti, kam nechodí uctít památku jen pozůstalí, ale chtějí vzdát hold i někomu významnému. Nebo je to galerie pod širým nebem, kde můžete narazit na spoustu památek a vychutnat si procházku zelenou alejí. Takové by mohly být i Olšany, které mají obrovskou kulturní a památkovou hodnotu.